

Het drama van de ouderenzorg

Er is geen sector in de samenleving waar de laatste maanden zoveel om te doen is geweest, als die van de ouderenzorg. Maandenlang stonden onze woonzorgcentra te kijk als goedbedoelde gevangenschappen. Bewoners mochten er niet uit en contacten, zelfs met de eigen kinderen of kleinkinderen, werden beperkt eerst tot raambezoeken, daarna tot een babbel met één familielid gemaskerd, op afstand en achter plexiglas. Velen haalden die tweede fase van de crisis zelfs niet, omdat de overheid jarenlang had verwaarloosd de nodige middelen vrij te maken voor deskundige zorg op mensenmaat.

Paul Verhaeghe, klinisch psycholoog, gewoon hoogleraar Universiteit Gent en auteur van onder meer *Identiteit*, *Autoriteit* en *Intimiteit*, drukte het als volgt uit: *Op dit ogenblik is het ronduit dramatisch gesteld in de zorg. Er is niet alleen te weinig tijd voor lichamelijk contact, er is een gebrek aan menselijk contact. De zorgsector faalt. Ik las een artikel van een verpleegkundige die zich had omgeschoold tot kapper. Als verpleegkundige werd het contact uitgedrukt in zorgminuten. Als kapper kon hij nu tenminste wel tijd spenderen aan mensen. Een maatschappij die niet investeert in de zwaksten zoals kinderen en bejaarden, daar is iets serieus fout mee. Pas op, ik pleit hier niet voor dagelijkse massagesessies voor onze bejaarden, maar een minimum is toch dat je hen menselijk behandelt en in tijd voorziet om tot een gesprek te komen.*¹

Geen wonder dat we dan in coronatijden getuigenissen horen en lezen van bewoners van woonzorgcentra die het niet meer zien zitten. Zoals Lucienne, 85 jaar: *Voor mij hoeft het niet meer. Ze mogen mij komen halen, die van hierboven. Daar zie ik misschien zelfs meer mensen dan in het rusthuis.*²

Een alternatieve aanpak: mogelijk én goedkoper

Ook Hilde Kieboom, boegbeeld van de Sant'Egdiogemeenschap in de Lage Landen, heeft zich niet onbetuigd gelaten in het debat³. Ze spreekt van een col-

¹ *Still*, nr. 05, domein Menas (Broeders van Liefde), p. 11

² Sarah Vankersschaever, *Ze mogen me komen halen*, De Standaard, 14 augustus 2020

³ Hilde Kieboom: *De overheid vindt kleiner niet fijner*, De Standaard, 7 juli 2020 / *Het leven eindigt al te vaak waar je niet wilt zijn*, De Standaard, 13 augustus 2020

lectieve verantwoordelijkheid, waar we maar wat graag van wegkijken.

Aan verzwakkende ouderen wordt het in veel gevallen haast automatisch onmogelijk gemaakt hun leven voort te zetten en te eindigen in het eigen huis of de plaats van hun voorkeur. Wie ouder wordt en gezondheidsproblemen krijgt, wordt de facto ertoe gedwongen naar een voorziening te verhuizen. Ook al is het tegen de diepste eigen wil in en gaat dat gepaard met een gevoelig verlies aan persoonlijke vrijheid, ook al betekent dat afscheid nemen van je vertrouwde omgeving en veel van je vertrouwde spullen en betekent dat verplicht samenwonen of tafelen met onbekenden voor wie je niet gekozen hebt ... Het zijn allemaal schendingen van de waardigheid van een mens.

Hoewel ze vaak gestaafd worden met 'het is om eigen bestwil' of 'er is geen alternatief', schuilt er wreedheid in dit mechanisme. Verergerd door de collectieve onverschilligheid, door het gebrek aan verontwaardiging, omdat een hele samenleving dit heeft aanvaard als de normale gang van zaken als je hulpbehoevend wordt, omdat de betrokkene in kwestie vaak zelf van die onvermijdelijkheid der dingen is overtuigd. Of omdat hij of zij toch vooral geen 'last' wil zijn.

Kieboom blijft zich daartegen verzetten en pleit voor een alternatieve aanpak. Een paradigmashift naar thuiszorg, fijnmazige netwerken, maatwerk en kleinere familiale huizen voor hulpbehoevende ouderen is niet alleen wenselijk, het is ook mogelijk én goedkoper. Vijftien jaar geleden opende Sant'Egidio het huis Simeon en Hanna in het centrum van Antwerpen. Er is plaats voor zeven ouderen. Ook bij grote hulpbehoevendheid kunnen ze daar blijven wonen tot het einde van hun leven. Het is een familiale, aantrekkelijke plaats met een tuin, waar de bewoners grote vrijheid hebben – zoals in een thuissituatie.

Volgens Kieboom bestaat de kunst erin verschillende krachten te mobiliseren en te coördineren: professionele diensten, thuisverpleging, warme maaltijden, buren, kinderen en kleinkinderen, vrijwilligers ... Duizenden ouderen hebben onze vrijwilligers, in Vlaanderen en daarbuiten, op die manier weten thuis te houden. We moeten de coronacrisis aangrijpen om ouderenzorg op een menselijke leest te schoeien, met 21ste-eeuwse inzichten.